

G.H. Crone

Amsterdam, 27 augustus 1884 - Amsterdam, 5 mei 1961

Slechts enkele maanden nadat hij zich genoodzaakt had gezien zijn laatste functies in het maatschappelijk leven neer te leggen -commissariaten, welke hij vele jaren had vervuld -nam zijn leven een einde. Een figuur was hij met zijn onomrande bril - bijna zou men een verkleinwoord bezigen - op de forse naar links gebogen neus. Zijn scherpe ogen onderscheidden direct en zuiver en waren onmisbare hulpmiddelen bij het vlug gevormde oordeel. Met grote passen liep hij recht op mens en ding af en precies op het juiste of afgesproken moment. Zijn gouden zakhorloge was zijn trouwe tijdmetende. Met een blik daarop kon hij nog even iemand te woord staan: "Ik heb nog 21/2 minuut, om 10.52 moet ik naar het Scheepvaarthuis". Niet gejaagd, maar elk moment gebruikend. Tevens punctueel in tijd en stipt in afspraken (dit woord zowel in de betekenis van bezoeken als van overeenkomsten). Een man een man, een woord een woord. Een ander gezegde is evenzeer van toepassing geweest op de heer Crone en wel zaken zijn zaken. Hij scheidde volkomen de zakelijke en persoonlijke verhoudingen. Een woord van mens tot mens kwam op kantoor zelden over zijn lippen. Hij voelde zich nooit geheel "in vorm" als er bijvoorbeeld op kantoor een jubileum voorkwam en deze kwamen vrij regelmatig voor. Zo spoedig als maar enigszins kon sprak hij de stereotiepe woorden: "Nu gaan we weer aan ons werk". Hij althans; anderen volgden dit voorbeeld niet zo prompt en gemakkelijk op. Overigens belette de strikt zakelijke verhoudingen niet, dat onverwacht in gesprek of brief humor doorklonk. Hij kon daar zelf plezier in hebben. In dit verband mag genoemd zo niet verklapt worden dat hij aan de lunch van directie en commissarissen van de Kas-Associatie, welke volgens traditie op 31 december werd gehouden, in een vlot gedicht het verstreken jaar de revue liet passeren. Deze persoonlijke traditie werd zeer gewaardeerd. Een bijzondere doorbreking van zijn vormelijke omgang in het algemeen. Gottfried Henrich Crone was een geboren en getogen Amsterdammer. Kinder- en schooljaren werden geheel gesleten aan de Amsterdamse grachten. Het "Huis met de Hoofden" aan de Keizersgracht huisvestte nog de Openbare Handelsschool, welke hij in 1901 afliep. Hoezeer een intelligentie als de zijne thans een academische studie waarschijnlijk had doen zijn, in de eerste jaren van onze eeuw was dat nog uitzondering voor hen, die de handel als toekomstig werkterrein zagen. De verdere opleiding en ontwikkeling werd toen verkregen door verblijf hier en daar in het buitenland. Zo ging de heer Crone een reeks plaatsen langs en verbleef in Duitsland, Londen, New York, Toronto en Singapore. Deze jaren van buitenlandse oriëntatie werden besloten met 2 jaren in Indië. Dit laatste richtte zich in het bijzonder op de leiding van de familiezaak, H. G. Th. Crone, genoemd naar de oprichter, waarvan de heer Crone in rechte lijn afstamde. Deze zaak had zich allengs sterk gericht op de handel in en de cultuur van allerlei tropische gewassen. In 1911 werd hij door zijn vader als firmant in de zaak opgenomen. Na 1918 moest hij diens ervaring missen. Toen maakte hij ook zijn entree in het economische leven buiten de firma: hij volgde in verschillende functies zijn vader op. Het lidmaatschap van de Kamer van Koophandel te Amsterdam zou blijken de belangrijkste te worden. In 1919 lid der Kamer geworden, werd hij in 1932 hiervan voorzitter en bleef dit totdat de Duitse bezetters een "deutsch-freundlicher" persoon op die plaats verlangden. Eind 1940 legde hij het voorzitterschap neer. De gebruikelijke jaarrede op een der eerste werkdagen van het nieuwe jaar legde telkens getuigenis af van zijn inzichten. Hij drukte eigen stempel op de inhoud. Bovendien zou hij de overvloed van feitelijke gegevens, welke verwerkt moesten worden, bij wijze van spreken, zelf verifiëren. Zijn enorm geheugen was hem hierbij een grote hulp. Bij twijfel zou hij een publicatie uit recent of verder verleden aanhalen en het verschaft gegeven precies controleren op zijn juistheid. Stiptheid was hem aangeboren, hetgeen verwant is aan of onderdeel van algehele eerlijkheid. Dit was zijn standaard, welke onder alle omstandigheden hoog gehouden zou worden. De belangen van de Amsterdamse haven hadden zijn grote belangstelling maar ook die van de

scheepvaart in ruimer verband. Lange jaren heeft hij mee naar een oplossing gezocht voor de Belgische verlangens naar een Schelde-Rijn verbinding. Een kwestie welke zeer lang slepende is geweest en de regering politieke nederlagen heeft bezorgd. Juist dezer dagen werd bekend gemaakt, dat een oplossing welke voor beide landen aanvaardbaar is werd gevonden. De benoemingen van de heer Crone tot ridder in de Kroonorde van België en later tot Commandeur in de orde van Oranje Nassau zijn beide geschied voor zijn werkzaamheden op dit terrein. Tweemaal heeft hij bemoeienis gehad met de vraagstukken verband houdende met in beslag genomen scheepsladingen in oorlogstijd. Aan het einde van de oorlog 1914-1918 bleek de noodzaak tot oprichting van een Commissie voor lading van gerequireerde schepen, welker voorzitter hij werd. Het initiatief hiertoe ging uit van de juist opgerichte Vereeniging van Importeurs van Nederlandsch-Indische Producten (VINIP), ook staande onder voorzitterschap van de heer Crone. Nogmaals zou hij de leiding in de dertiger jaren van een analoge commissie, de "COVAL" (Commissie voor aangehouden ladingen (1935-1948)) op zich nemen. Ook hier kwam zijn vasthoudendheid goed van pas. Hij week niet af van wat hij rechtmatig achtte en ging voor onbelangrijke argumenten niet uit de weg. Hij kon eerst in allerlaatste instantie met een compromis instemmen als dit in zijn ogen beter was dan een uit elkaar gaan. Het is niet te verwonderen dat dit de samenwerking in colleges soms heeft bemoeilijkt en een enkele keer verstoord.

Zijn blijvende belangstelling voor scheepvaart en haven blijkt overduidelijk uit zijn commissarisfuncties. Bij elk der volgende vennootschappen maakte hij meer dan 30 jaar deel uit van de raad van commissarissen: Rotterdamsche Lloyd, Blaauwhoedenvveem-Vriesseveem, Nederlandsche Scheepvaart Unie en Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij. Voor een doortastend zakenman als hij was kan het niet verbazen, dat hij financiële zaken belangrijk achtte en nauwgezet behandelde. Hier denke men niet slechts aan zijn privé- en zaakgeld. De waardevastheid van het geld achtte hij een van de hechtste peilers om het economisch leven op te bouwen. Het Genootschap voor gezond geld, dat hij steunde, kon volgens hem niet genoeg waarschuwen tegen onheil brengende devaluaties, het loslaten van de gouden standaard e.d. Allengs zijn de algemene gedachten hierover meer aangepast aan de niet te stuiten ontwikkelingen. Hij zal echter zijn inzichten ongetwijfeld hebben verdedigd in de bestuursvergaderingen van de Nederlandsche Bank, de Amsterdamsche Bank en de Ontvang- en Betaalkas (via fusies thans Kas-Associatie). Ook hier weer perioden van 30 tot 40 jaar gedurende welke hij commissaris was. Zoals reeds terloops gezegd was de firma H. G. Th. Crone speciaal werkzaam op het gebied van de handel in tropische producten uit het voormalige Nederlandsch-Indië en de directievoering van diverse cultuurmaatschappijen. De heer Crone heeft in de 50 jaren, welke hij firmant was, zeer veel problemen op zijn weg gevonden, maar deze steeds het hoofd geboden. De eerste wereldoorlog bracht verstoring van de regelmatige afvoer van de producten, zodat op Java zich grote voorraden opstapelden. Men is er toen niet voor teruggeschrokken in 1917 twee zeilschepen te charteren, welke samen ruim 16.000 pakken tabak aan boord hadden. Vlot verliepen de reizen niet: de Albertine Beatrice werd in zicht van de haven getorpedeerd en de Nest moest om de Kaap varende eerst langen tijd in Durban na averij opgekalefaterd worden en kwam eerst in Mei 1919 in Nederland aan. Daarna volgde een rustige ontwikkeling, welke door de crisis in de dertiger jaren werd afgebroken. Het nemen van steeds verder gaande bezuinigingsmaatregelen viel niet licht. Enkele jaren kon daarna aan de opbouw worden gewerkt, tot in 1940 het contact met het bedrijf overzee werd verbroken. De Japanse bezetting (1942) bracht mee een vernieling van de gehele tabaksoogst, waarin het kapitaal van die cultuurmaatschappijen grotendeels was geïnvesteerd. De lievelingscultuur van de heer Crone, de Vorstenlanden-tabak, was mede hierdoor onaantrekkelijk geworden. Na 1945 weer een opnieuw beginnen in de thee- en rubbercultuur, maar de ontwikkeling voor en na de soevereiniteitsoverdracht maakte, dat op de achtergrond van het werk een grote onzekerheid ontstond. Hoe zou de toekomst worden? Geënthousiasmeerd door zijn vroegere vertegenwoordiger in Semarang, Dr. Ir. D. Tollenaar, richtte hij zijn blik naar andere gebieden: Zuid-Amerika en Congo.

Oriëntatierizen, deels zuiver voor de firma bedoeld, deels met anderen georganiseerd, resulteerden hierin, dat juist een maand voor de nationalisatie van Nederlandse bedrijven in Indonesië (december 1957) de oprichting plaats had van de nieuwe cultuurondernemering in Ecuador. Deze zou zich gaan toeleggen op de cultuur van bananen en cacao. De heer Crone toen reeds de 70 gepasseerd heeft met vreugde aan dit nieuwe initiatief meegewerkt. Evenzo was dit het geval bij het oprichten van een theefabriek in Argentinië. De in tientallen van jaren opgedane ervaring in Nederlandsch-Indië zou elders in de wereld vruchtbaar kunnen zijn. Dit korte overzicht van de gang van zaken met crises en het zich daaraan ontworstelen bewijst de activiteit en de doorzettingskracht van de leider van de familiezaak, die ook met wijs overleg de bakens verzette. Behalve de nieuwe "cultuur"-belangen, welke hier werden genoemd, was ook op handelsgebied de nieuwe weg gevonden. Toen de Vorstenlanden-tabak na de oorlog niet weer overeind kon komen vond hij voor zijn firma compensatie in het opzetten van zuivere handelszaken in Zuid-Amerikaanse tabakken. Tabak was nu eenmaal het geliefde product van de heer Crone. Het sigaren roken was voor hem een zekere ceremonie. Hoe langer de aspunt, hoe fijner genoeg was van zijn gezicht te lezen!

Vanzelfsprekend heeft hij ook in de organisaties van het Indische bedrijfsleven zijn plaats gehad. Van het toenmalige Koloniaal Instituut, mede door zijn vader opgericht, is hij lid van het algemeen bestuur en van de raad van beheer geweest. Evenzo van het overkoepelde orgaan van het Indische bedrijfsleven, de Ondernemersraad voor Ned.-Indië. De commissie voor de erfpachtsrechten van deze Raad had in hem een vurig pleiter voor onverkorte handhaving van deze rechten. Verkorting van de duur zou de exploitatie van meerjarige cultures maar onzeker maken. De wijziging van de grondrechten in de Vorstenlanden had ook zijn volle aandacht, evenals het goed vastleggen van de waterrechten tussen bevolking en ondernemers. Was hij ter plaatse, hij zou elke hitte trotserend de critieke punten (Woro-driehoek!) bezoeken en nagaan of werd uitgevoerd wat in ellenlange schriftelijke stukken was vastgelegd als resultaat van besluiten van de Bond van Vorstenlandsche Landbouwendernemers. Hij stimuleerde de wetenschappelijke fundering van de tabakscultuur in Midden-Java en steunde dus graag op adviezen van het Proefstation voor Vorstenlandsche Tabak, een particuliere opzet van de tabaksmatschappijen, dat zijn interne spanningen heeft gekend, doch dankzij zijn vasthoudendheid tot de tweede wereldoorlog is blijven bestaan.

Een figuur was hij, de heer Crone. Tijdens luisteren kon soms een fijn lachje om zijn mond spelen. Hij was dan voor zich zelf al bezig het gezegde te overwegen en zijn mening te vormen. Zijn antwoord kwam direct, snel en was meteen af. Hierdoor boezemde hij ontzag in. Zij, die op eigen terrein deskundig waren, konden onzeker worden als hij bij hen kwam om advies!

Gewild of ongewild zou hij overal waar een beroep op hem werd gedaan een leidende rol spelen. Veeleisend maar eerlijk, eerder stroef dan soepel. Moet dit levensbericht meedoen met de tegenwoordige mode en ook iets van "hobbies" vermelden? De heer Crone zou zeggen: het past niet in een economisch-historisch jaarboek. De eigen genoegens kwamen in elk geval steeds in de laatste plaats; de zaak, zijn zaak ging vóór, elk uur van de dag. Wat de tabak was in zaken waren zijn paarden in zijn privé leven. In de omgeving van de Lage Vuursche was hij een bekend ruiter. En thuis in Amsterdam waren het de munten en penningen, welke in hun taal de bonte historie vertelden. In grote rust en kalmte werd hiervan genoten. Hij was ondanks zijn talloze functies niet de moderne zich steeds haastende mens. Hij was een van de groten op zijn gebied uit de eerste helft van deze eeuw, vasthoudend aan de morele maatstaven en het tempo van die tijd.

Aug. Molster

Bron: *Economisch-Historisch Jaarboek* 29 (1963) 319-323.